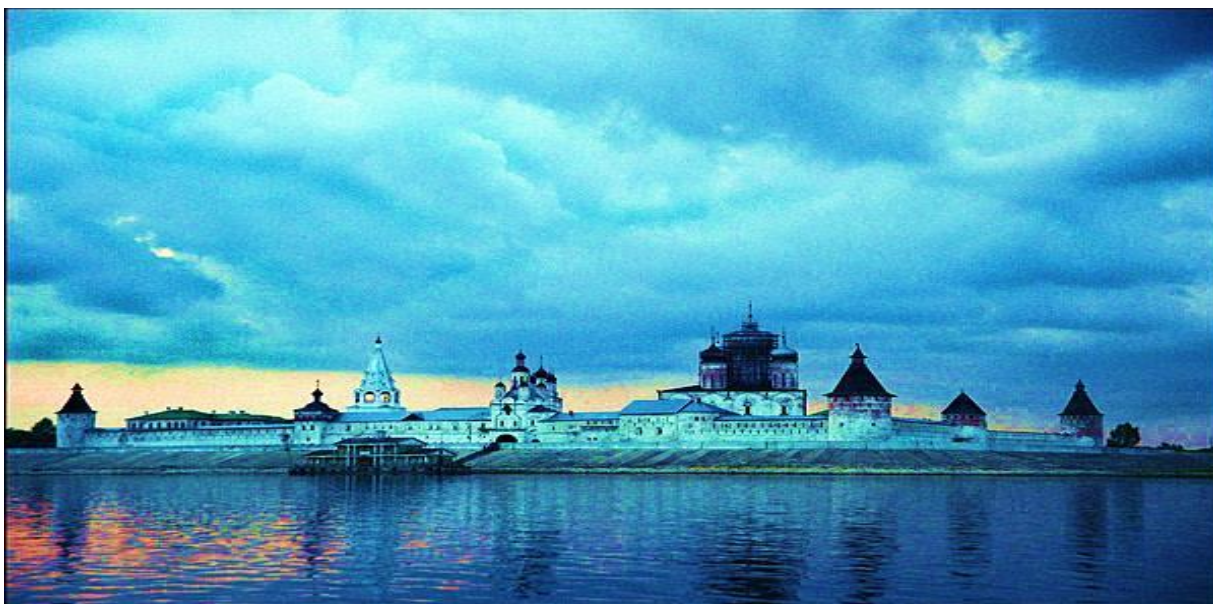

VIJF JAAR RAAM OP RUSLAND / JAARVERSLAG 2020

Foto Oleg Klimov

NAAR EEN NIEUW KENNISNETWERK RUSLAND / OOST-EUROPA

0. OP ZOEK NAAR NIEUWE SAMENWERKING.

RaamopRusland bestaat nu vijf jaar. Het is in 2016 opgericht als zelfstandig Nederlands podium voor analytische kennis over de maatschappelijke ontwikkelingen in Rusland, Oekraïne en andere voormalige Sovjetrepublieken en voor de meningsvorming over de vraag hoe Nederland en Europa zich het best kunnen opstellen. De afgelopen vijf jaar hebben we deze doelstellingen gestaag uitgewerkt. Na de start met een informatieve website, hebben we vanaf 2017 een breder scala aan activiteiten opgezet en zijn we samenwerkingsverbanden aangegaan, bijvoorbeeld met de Universiteit Leiden. Daarnaast organiseerden we een reeks succesvolle publieksevenementen. RaamopRusland heeft zo in de eerste jaren van zijn bestaan een serieuze bijdrage geleverd aan het delen van kennis over Rusland en zijn buurlanden.

Na vijf jaar breekt voor ons nu een nieuwe fase aan. RaamopRusland wil structureel gaan bijdragen aan het *Kennisplatform Rusland/Oost-Europa*, dat eind 2019 door minister Stef Blok van Buitenlandse Zaken reeds was aangekondigd. In 2020 heeft de rijksoverheid dit voornemen nader uitgewerkt tot een gebundeld kenniscentrum voor zowel China als Rusland en Oost-Europa. RaamopRusland zocht daarop samenwerking met *Instituut Clingendael* en het *LeidenAsiaCenter*. Gedrieën hebben we op deze tender ingeschreven. In maart 2021 heeft de rijksoverheid het opzetten en ontwikkelen van dit nieuwe kennisplatform aan dit trio gegund.

Tegelijkertijd is RaamopRusland we in 2020 verder gegaan met zijn oorspronkelijke kerntaken: nieuws en analyse via onze website en nieuwsbrieven, het organiseren van publieksbijeenkomsten en het uitvoeren van eigen onderzoek.

Dit werd ernstig bemoeilijkt door de coronapandemie die Nederland vanaf medio maart 2020 'op slot zette'. Dit jaarverslag is dan ook niet goed vergelijkbaar met onze eerdere jaarverslagen over 2016, 2017, 2018 en 2019.

Foto Dmitri Markov

1. RUSLAND NA TWEE DECENNIA POETIN.

De verhouding tussen Rusland en Nederland is in 2020 niet wezenlijk veranderd. Het proces tegen de vier Russische en Oekraïense verdachten van de MH17-ramp in juli 2014 en de ook in 2020 voortdurende spionage-activiteiten van de Russische inlichtingendiensten GROe, FSB en SVR blijven de relaties belasten. De betrekkingen zijn zelfs extra verslechterd door het voornemen van de Russische regering om het bilaterale belastingverdrag met Nederland eenzijdig op te zeggen.

Voor Rusland was 2020 een paradoxaal jaar. Was 2018 het jaar geweest waarin president Poetin met zijn herverkiezing en het gastvrije wereldkampioenschap voetbal (inter)nationaal successen had geboekt, in 2020 werd ook Rusland hard geraakt door de coronacrisis. Met een krimp en koopkrachtdaling van ruim 4 procent vielen de economische gevolgen in mondiaal perspectief mee. Maar de demografische gevolgen waren wel groot. De oversterfte over het hele jaar (ten opzichte van 2019) bedroeg circa 325.000 doden. Circa 80 procent of te wel bijna 260.000 burgers waren in 2020 vermoedelijk (in)direct aan covid19 bezweken. Met deze aantallen en percentages behoorde Rusland tot een van de zwaarst getroffen landen ter wereld.

Tegelijkertijd ging het Kremlin voort met het verder consolideren van Poetins presidentschap. Begin 2020 werd de grondwet ingrijpend gewijzigd ten gunste van zogeheten 'verticale' uitvoerende machtsstructuur in Rusland en ten koste van de positie van de wetgevende en rechtelijke macht. Door een gelegenheidsbesluit van de Doema en een nieuwe interpretatie van de constitutionele beperking van het aantal presidentiële ambtstermijnen werd bovendien de mogelijkheid geschapen voor Vladimir Poetin om na 2024 nog twee termijnen als staatshoofd te kunnen blijven.

Middenin de corona-epidemie werd deze nieuwe grondwet in een consultatieve volksstemming aan de burgers voorgelegd en vervolgens goedgekeurd.

Of deze consolidatie van de Kremlinmacht zich doorzet, is niettemin ongewis. Volgens verschillende opiniepeilingen brokkelt de steun voor president Poetin gestaag af. Zijn populariteit is nu bijna terug op het relatief lage niveau van 2012, toen hij voor de derde keer werd gekozen. Vooral onder jongeren neemt de afkeer toe. Maar reële alternatieven zijn er nog niet. De bekendheid van de oppositiepolicicus Aleksej Navalny – de corruptiebestrijder die in augustus 2020 in Rusland een moordanslag met het gifgas novitsjok overleefde, daarna in Duitsland herstelde, begin 2021 naar Rusland terugkeerde en vervolgens werd veroordeeld tot 2½ jaar gevangenisstraf – is weliswaar zo gegroeid dat hij erin slaagt op de straten van circa 150 steden in het hele land kleine tot grotere groepen burgers te mobiliseren voor ongeautoriseerde betogingen. Maar dat betekent niet dat hij aanspraak kan maken op het politieke leiderschap van de oppositie.

Ondanks het feit dat de staat nu al twee decennia door Vladimir Poetin wordt beheerst, is er geen zinnig woord te zeggen over de vraag of de huidige politieke stabiliteit ook de komende jaren standhoudt. Als het hegemoniale systeem, dat het Kremlin sinds 2000 heeft gebouwd en in 2020 constitutioneel heeft verankerd, niet meer functioneert, kan de verticale machtsstructuur labiel blijken te zijn dan nu voor mogelijk wordt gehouden.

Het omgekeerde is eveneens denkbaar. Onder Poetin is de economie steeds sterker verstatelijkt en zijn de burgers qua levensonderhoud dus afhankelijker van de overheid geworden. Maar dat heeft geen einde gemaakt aan de kloof tussen staat en burger die de Russische maatschappij van oudsher kenmerkt. De coronacrisis lijkt die kloof niet te hebben gedicht.

Foto Oleg Klimov

2. WERKTERREINEN.

De corona-pandemie en de lockdown-maatregelen hebben in 2020 geen gevolgen gehad voor onze primaire werkzaamheden via de website (zie ook onder 3), maar hebben wel negatief effect gehad op onze publieksactiviteiten. Door het sluiten van de collegezalen en theaters kon RaamopRusland een aantal geplande evenementen niet live organiseren.

a) Academische inbedding.

De 'alliantie' die RaamopRusland en het Department of Russian and Eurasian Studies van de Universiteit Leiden in september 2018 zijn aangegaan, is in 2020 noodgedwongen afgeslankt. Door de coronamaatregelen waren de universiteit en dus ook ons kantoor in Leiden meestentijds gesloten. Consequentie was dat we de stagiaires alleen op afstand konden begeleiden, geen gastcolleges konden geven en ook anderszins moesten afzien van oog-in-oog-contact met de medewerkers en studenten van de opleiding in Leiden.

In 2019 deed RaamopRusland in opdracht van de Universiteit Leiden een sociologisch onderzoek naar de Russische publieke opinie over Nederland. De resultaten van dat kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek, uitgevoerd door het onafhankelijke researchinstituut Levada Centrum in Moskou, werden begin 2020 gepresenteerd tijdens een symposium in Den Haag. (Zie ook onder 3f).

Foto Wikimedia

b) Eigen onderzoeksagenda.

De meeste westerse denktanks richten zich op de macropolitiek en macro-economie, het buitenlandse veiligheidsbeleid en de geopolitiek. Dat is goed, maar er is meer. Als we Rusland louter willen begrijpen via zijn militaire en economische politiek, dan doen we Rusland én Nederland te kort. De maatschappelijke dynamiek in beide landen behelst meer dan machtspolitiek.

RaamopRusland probeert die lacune op te vullen met zijn eigen onderzoeksagenda. Centraal daarin staat de ontwikkeling van een *civil society* en haar invloed op het Kremlin. Het ministerie van Buitenlandse Zaken ondersteunt dat onderzoek met een projectsubsidie.

Wegens de coronacrisis, die het ons onmogelijk maakte om naar Rusland te reizen en Russische partners naar Nederland uit te nodigen, hebben we dit onderzoek aangepast, en ons gefocust op de vraag of de pandemie in Rusland heeft geleid tot meer enthousiasme voor burgerinitiatieven, vrijwilligerswerk en civil society.

In 2021 zijn de eerste onderzoeksresultaten gepubliceerd. Of er nog sprake kan zijn van een geplande (studenten)uitwisseling blijft onzeker, gelet op de hardnekkigheid van de virusepidemie.

c) Menings- en beleidsvorming.

Regelmatig hebben medewerkers van RaamopRusland in 2020 hun kennis over en kijk op Rusland gedeeld met de redacties, lezers, luisteraars en kijkers van verschillende (massa)media, en met

volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren van de (rijks)overheid. Daarmee vervullen we een brugfunctie tussen overheid en bestuur en publieke opinie.

d) Website.

De website van RaamopRusland is het belangrijkste podium voor onze werkzaamheden gebleven. Sinds 2016 hebben we een grote schare auteurs uit binnen- en buitenland weten te interesseren een bijdrage te leveren. Die groep is in 2020 weer verder uitgedijd.

3. KWANTITATIEVE RESULTATEN WEBSITE EN PUBLIEKSBIJEENKOMSTEN.

De website van RaamopRusland heeft drie pijlers: dagelijkse actualiteiten, analyses van relevante gebeurtenissen en ontwikkelingen en discussiestukken over langer lopende processen. De redactie verwijst via links zoveel mogelijk naar originele bronnen of artikelen. Via een wekelijkse nieuwsbrief en sociale media wordt het publiek op de hoogte gehouden van de nieuwe bijdragen.

Eind 2019 werd de vormgeving van de website ingrijpend veranderd. Dit was nodig om de gebruikers, die de site niet lezen via een desktop-computer maar met een smartphone en tablet, beter te bedienen. Mede daardoor heeft de website in 2020 een vlucht genomen.

a) Productie website.

In de vijf jaar sinds de lancering heeft Raam op Rusland ongeveer 1500 artikelen gepubliceerd, die niet eerder in een Nederlands (massa)medium zijn verschenen. In het verslagjaar 2020 verschenen ongeveer 250 unieke artikelen. De best gelezen artikelen in 2019 trokken ongeveer 5000 lezers. De artikelen leiden een 'lang leven' en het leesgedrag wordt niet alleen bepaald door actualiteit. Oude artikelen worden vaak ver na publicatie alsnog geraadpleegd.

b) Bereik website.

In 2020 is het bezoek van de website fors gestegen: naar ruim 160.000 unieke bezoekers op jaarbasis. Dat is een groei van 14 procent ten opzichte van 2019 en een stijging ten opzichte van het eerste volledige verslagjaar 2017 van ruim 51 procent. Mogelijk heeft deze toegenomen belangstelling te maken met de coronapandemie. De reguliere massamedia hebben hun bereik in 2020 eveneens zien toenemen.

Van deze 160.000 unieke bezoekers kwam 33 procent een of meerdere malen terug. Ongeveer 108.000 lezers bezochten in 2020 voor het eerst de website. Deze verhouding tussen nieuwkomers en herhaalbezoekers is in lijn met eerdere jaren.

Afgaande op de tijdsduur van hun bezoek en het moment waarop ze de site weer verlaten, lijken de gebruikers die Raam op Rusland in 2020 hebben opgezocht via de nieuwssite Nu.nl, Universiteit Leiden of NOS de meest aandachtige lezers. De afhaak-percentages van de bezoekers via deze

portals was met 32% en 47% relatief laag en de leesduur met gemiddeld vier minuten tot tweeënhalve minuut juist hoog.

c) Publiek website.

Bijna drie vijfde (57%) van de gebruikers komt de website binnen via een specifiek themadossier, circa een zesde (17%) via de homepage of via de actuele berichtenrubriek (15%). Het populairst waren de thema's Nederland en Europa (12%), Economie (11%), Kremlin (10%), Buitenlandse Politiek (9%), Cultuur & (7,5), Geschiedschrijving (7%) en Belarus (6,5%).

Bijna de helft (44%) vindt RaamopRusland via een zoekmachine, vooral met Google (96%). Een zevende (14%) bereikt de website dankzij een sociaal medium, met name via Twitter (49%) of Facebook (45%) en in mindere mate LinkedIn (5%). Een kwart (24%) gaat direct en dus zonder tussenkomst van andere media naar de site.

De meeste gebruikers zitten in Nederland: in 2020 ruim de helft (55,7%). De website wordt ook redelijk goed bezocht door belangstellenden uit België (7,3%), Verenigde Staten (5,4%), Verenigd Koninkrijk (3,2%), Rusland (2,9%) en Duitsland (2,5).

De trend dat Raam op Rusland meer en meer met behulp van smartphones wordt gebruikt, heeft zich doorgezet. De groep smartphone-bezoekers is in 2020 met 44% de grootste, gevolgd door gebruikers van een desktopcomputer (43%) en tabletgebruikers (7%).

d) Nieuwsbrief.

Belangstellenden kunnen zich (gratis) abonneren op een wekelijks nieuwsbrief met de laatste artikelen. In dit abonnee-tal zit een consequent stijgende lijn van meer dan 25 procent per jaar. Ultimo 2020 ontvingen ongeveer 3000 mensen deze e-nieuwsbrief. Dat is een groei van circa 20 procent ten opzichte van 2019. Het aantal donateurs onder onze abonnees is in 2020 met 80 procent (van 55 naar 90 giften per jaar) nog uitbundiger gegroeid. Over de opbrengst daarvan meer in de financiële paragraaf.

e) Oktober Lezing

Onze vierde Oktober Lezing, georganiseerd in samenwerking met debatcentrum De Rode Hoed, stond in 2020 in het teken van de constitutionele veranderingen in Rusland en de ontwikkelingen van de civil society in Rusland. Onder de titel 'How to read Russia? Lessons from an insider' sprak de Russische socioloog Jekaterina Schulmann, lector aan de Moskouse School voor Sociale Economische Wetenschappen, vanuit Moskou via een videoverbinding over de stemming onder de burgerij, de ontluikende protestbeweging in het land, de verschillen tussen jong en oud en de kansen op een generatiewisseling in Rusland. Door de digitale vorm had de lezing van Schulmann dit jaar meer het karakter van een interview, dat werd gemodereerd door VPRO-journalist Chris Kijne.

Jekaterina Schulmann

Ongeveer anderhalf duizend belangstellenden hebben van deze lezing kennis genomen. De directe livestream werd gevolgd door gemiddeld 125 belangstellenden. De podcast via RaamopRusland-kanaal via SoundCloud werd door bijna 990 mensen beluisterd. Ook De Rode Hoed verspreidde de podcast via zijn eigen kanalen op SoundCloud en Spotify.

De eerste drie Oktober Lezingen werden verzorgd door de Russische bestseller-auteur Boris Akoenin (filoloog/historicus) respectievelijk de Russische onderzoeksjournalist Andrej Soldatov (auteur van twee boeken over de FSB) en de Britse onderzoeker Eliot Higgins (Bellingcat) en de econoom Sergei Guriev (SciencePo). Deze lezingen waren met ongeveer 450 bezoekers steeds (bijna) uitverkocht.

f) Overige publieksbijeenkomsten.

In samenwerking met de opleiding Russian and Eurasian Studies van de Universiteit Leiden heeft Raam op Rusland in februari 2020 op de Campus Den Haag een openbaar symposium over de bilaterale betrekkingen tussen Nederland en Rusland georganiseerd. Het symposium was voorbereid met een uitgebreid sociologisch onderzoek naar de Russische publieke opinie over Nederland, waarbij ook vragen over de MH17 aan de orde kwamen.

Sprekers op het symposium waren Aleksej Levinson (sociaal-cultureel researcher van Levada Center), Aleksej Gromyko (directeur van het Europa Instituut van de Russische Academie der Wetenschappen), Sergej Markedonov (historicus en docent aan het Moskouse Instituut voor Internationale Betrekkingen en de Russische Staatsuniversiteit voor Geesteswetenschappen), Jaap de Hoop Scheffer (hoogleraar internationale politiek en diplomatieke praktijk aan de Universiteit Leiden alsmede voormalig secretaris-generaal van de NAVO), Renée Jones Bos (ex-ambassadeur in Rusland) en Tony van der Togt (medewerker van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Associate Fellow bij Clingendael Institute). Politicoloog Menno Hurenkamp modereerde de publieksbijeenkomst, die door bijna 150 belangstellenden werd bezocht. De samenwerking met de facilitaire diensten van de universiteit verliep, net als een jaar eerder rond het publieke college van de Russische oppositionele ondernemer Michail Chodorkovski, wederom goed.

Aan de vooravond van het symposium werden de resultaten van het onderzoek van Levada Centrum en RaamopRusland gepubliceerd door het dagblad Trouw. Ook het NOS Journaal, RTL Nieuws en Nu.nl besteedden aandacht aan het onderzoek.

g) Activiteiten medewerkers extern.

Medewerkers van RaamopRusland leveren regelmatig bijdragen aan programma's van audiovisuele media alsmede aan papieren en online media. Het gaat daarbij om onder meer Nieuwsuur (rtv), EénVandaag (rtv), Buitenhof (rtv), Met het Oog op Morgen (rtv), Bureau Buitenland (rtv), Argos (rtv), Nieuwswekeind (rtv), OVT (rtv), BNR Nieuwsradio (rtv), DitsdeDag (rtv), Radio 2 (rtv), 3FM (rtv), Nooit meer slapen (rtv), Nu.nl (nieuwssite), NRC Handelsblad (dagblad), Trouw (dagblad), De Volkskrant (dagblad), De Groene Amsterdammer (weekblad) en De Morgen (dagblad).

h) Internationale contacten.

In 2020 heeft de redactie van RaamopRusland door de coronamaatregelen geen werkbezoeken aan Rusland kunnen brengen. De samenwerking met ons netwerk bleef wel in tact.

Ook buiten Rusland zijn we blijven samenwerken met instellingen die vergelijkbare doelstellingen hebben. Raam op Rusland kan nog steeds putten uit het onderzoeksmateriaal van het Poolse instituut Centre for Eastern Studies (OSW) in Warschau en het Carnegie Center Moscow. We onderhouden tevens contacten met het nieuwe Zentrum für Osteuropa- und internationale Studien (ZOiS) in Berlijn, dat ongeveer gelijktijdig met ons is opgericht, de Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik (DGAP), het Institute of International Relations (IIR) in Praag, en het Centrum voor Russische Studies in Leuven.

Voorts hebben we afspraken voor uitwisseling van artikelen met de Russische nieuwssite *Republic*, de Engelstalige site *The Moscow Times*, het Russisch/Engelstalige persagentschap *Meduza* en de relatief jonge tweetalige podia *Riddle* en *The Bell*. We kunnen ook gebruik maken van de artikelen van think tanks als *Russia in Global Affairs* en *Eurasianet*.

4. PARTNERS.

De belangrijkste partner van RaamopRusland is de Universiteit Leiden gebleven. Daarnaast hebben we structurele samenwerking gezocht en gevonden met Instituut Clingendael.

**Universiteit
Leiden**

a) Universiteit van Leiden.

De alliantie met het Department of Russian and Eurasian Studies van de Universiteit Leiden heeft in 2020 tot de volgende activiteiten geleid.

- Wetenschappelijke publieksconferentie over het Ruslandbeeld in Nederland en het Nederlandbeeld in Rusland. Zie ook 2b.
- Scriptieplatform op website Raam op Rusland.
- Actuele artikelen van studenten voor de website van Raam op Rusland.
- Publicatie van artikelen van verschillende medewerkers van Universiteit van Leiden.

b) Instituut Clingendael.

Naar aanleiding van het voornemen van de regering om een Kennisplatform Rusland/Oost-Europa te faciliteren, is er in 2020 samenwerking tot stand gekomen tussen RaamopRusland en Instituut Clingendael. Gezamenlijk hebben we een plan voor dat kenniscentrum aangeboden aan het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het departement schreef vervolgens een Europese tender uit voor een breed platform voor zowel China als Rusland c.q. Oost-Europa.

Onder auspiciën van Clingendael hebben we samen met het LeidenAsiaCenter een consortium gevormd dat aan deze tender zou willen meedoen. In maart 2021 werd bekend dat deze trojka het gecombineerd kennisplatform mag opzetten en uitbouwen.

c) *Wilhelmina E. Jansenfonds.*

Ook in 2020 was het Wilhelmina E. Jansenfonds onze belangrijkste partner voor de jaarlijkse Oktober Lezing. Het fonds, dat de culturele relaties tussen Nederland en Rusland wil bevorderen, heeft toegezegd de organisatie van de Oktober Lezing voor enkele jaren te financieren.

d) *Andere partners.*

Naast de Universiteit Leiden / Russian and Eurasian Studies werkt RaamopRusland ook nauw samen met cultureel debatcentrum De Rode Hoed in Amsterdam en de Universiteit van Amsterdam.

5. ORGANISATIE.

a) *Bestuur.*

Het bestuur van de stichting RaamopRusland bestond in 2020 uit vier leden.

- Voorzitter: Lo Casteleijn (Senior Visiting Research Fellow van Instituut Clingendael);
- Secretaris/penningmeester: Jan Dirk Waiboer (bedrijfskundige, voormalig consultant in Rusland);
- Leden: Lily Sprangers (manager van het LeidenAsiaCentre aan de Universiteit Leiden) en Bob Deen (tot eind 2019 werkzaam voor de Hoge Commissaris in zake de Nationale Minderheden der OVSE, sinds 2020 medewerker van Instituut Clingendael).

b) *Raad van Advies.*

RaamopRusland laat zich bijstaan door een Raad van Advies, die het platform helpt bij de bestuurlijke en academische verankering en het vinden van een bredere financiële basis voor de stichting.

De adviesraad bestond in 2020 uit: Nanci Adler (Directeur Holocaust- en Genocidestudies); Max Bader (Docent Universiteit Leiden); Dick Berlijn (voormalig Commandant der Strijdkrachten); Nienke de Deugd (Universitair Docent Rijksuniversiteit Groningen); Lucia van Geuns (energiespecialist bij TNO); Jessica Gorter (zelfstandig documentairemaakster); Victor Halberstadt (emeritus hoogleraar economie Universiteit Leiden); Adriaan Jacobovits de Szeged (voormalig diplomaat); Michail Kemper (hoogleraar Oost-Europa Studies aan Universiteit van Amsterdam); Ben Knapen (oud-journalist, lid van de Eerste Kamer); Marcel Kurpershoek (voormalig diplomaat); Geert Mak (historicus en schrijver); Jacques Schraven (voormalig commissaris Tata Steel en ex-voorzitter VNO-NCW); Lien Verpoest (docent Slavistiek en Oost-Europakunde aan de Katholieke Universiteit Leuven).

c) Kerngroep.

RaamopRusland beschikt over eigen werkruimte bij de opleiding Russian and Eurasian Studies van de Universiteit Leiden aan het P.N. van Eyckhof 2 te Leiden.

○ *Dagelijkse gang van zaken.*

De dagelijkse werkzaamheden worden verricht door een kerngroep.

Hella Rottenberg en Laura Starink (beiden journalisten en slavisten) zijn primair verantwoordelijk voor de (eind)redactie van de website. Wabke Waaijer (slaviste), die in Moskou woont en werkt, neemt zowel research als eindredactie voor haar rekening. Hubert Smeets (historicus en journalist) is eindverantwoordelijk voor alle werkzaamheden van de stichting.

○ *Projecten.*

Het meerjarenproject ter verkenning van de civil society in Rusland wordt gecoördineerd door Menno Hurenkamp (politicaloloog). Hij is daarom eind 2019 uit het bestuur getreden.

○ *Arbeidsvoorwaarden.*

De medewerkers uit de kerngroep doen hun werk als zzp'er. Ze hebben daartoe, conform een modelcontract van de Belastingdienst, een 'overeenkomst van opdracht' met de stichting gesloten. Ze rekenen een bescheiden uurtarief en factureren momenteel van 8 tot maximaal 16 uur per week.

○ *Stagiaires.*

Nu RaamopRusland een eigen kantoor heeft, heeft het ook de ruimte om stagiaires te laten werken en te begeleiden. In 2020 liep Sander Vellekoop, masterstudent Russian and Eurasian Studies in Leiden, stage bij de kerngroep van Raam op Rusland.

○ *Medewerkers en vrijwilligers.*

Regelmatig melden zich vrijwilligers aan. Door de coronamaatregelen konden we in 2020 niet of nauwelijks gebruik maken van hun diensten.

d) Financiële administratie.

De jaarrekening over 2020 werd wederom gecontroleerd door T. Nooij van Finif te Amsterdam. De stichting RaamopRusland hanteert bij haar financiële beleid de volgende uitgangspunten.

- De procuratiebevoegdheid van de coördinator is beperkt tot maximaal € 500. Voor uitgaven van meer dan € 500 is een bestuursbesluit noodzakelijk.

- Bij betalingen aan medewerkers met een zzp-overeenkomst met RaamopRusland geldt een scheiding tussen declaratie van geleverde diensten en uitvoering van de betaling ervan. Alle declaraties moeten worden goedgekeurd door de penningmeester, die bij deze ook nog extra kan laten fiatteren door de voorzitter. De penningmeester draagt zorg voor de betaling.
- Bij alle andere betalingen aan derden geldt het 'vier ogenprincipe', zowel bij de controle op de aard van geleverde als de afgenomen diensten of artikelen.
- Honoraria voor artikelen en andere bijdragen door externe auteurs geschiedt zoveel mogelijk conform vaste tarieven.
- Betalingen geschieden op basis van facturen, per email overeengekomen opdrachten of daadwerkelijk afgeronde publicaties.
- We werken niet samen met auteurs of andere dienstverleners die we niet persoonlijk kennen.
- Buitenlandse auteurs worden betaald via een overboeking naar hun eigen bankrekening, indien mogelijk na verificatie van hun persoonsgegevens, conform het risicobeleid van Triodos Bank.
- Betalingen via derden-rekeningen zijn niet toegestaan.
- RaamopRusland zal voldoen aan de nieuwe wetgeving inzake de registratie van UBO's.

Kadetten in Astrachan. Foto Oleg Klimov.

6. FINANCIËEL RESULTAAT 2020

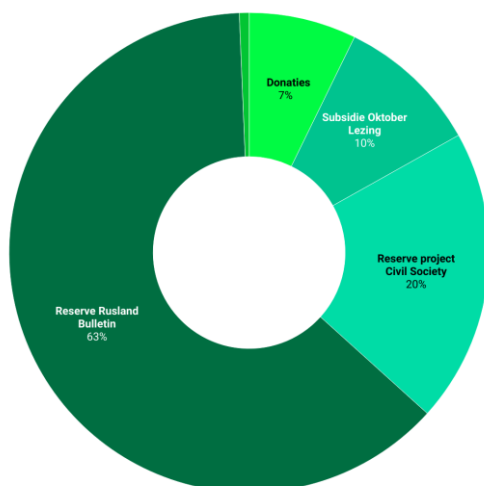
a) Financiële basis.

De volgende partners en donateurs hebben RaamopRusland in 2020 financieel gesteund.

- Voormalige Stichting Rusland Bulletin. De resterende reserve van haar gift van € 212.500 is in 2020 ten dele ingezet ten behoeve van de lopende exploitatiekosten van RaamopRusland.
- Russian and Eurasian Studies / Universiteit Leiden. Fysieke werkruimte, communicatiemiddelen en andere faciliteiten worden kosteloos aan ons ter beschikking gesteld. Voor specifieke opdrachten heeft RaamopRusland € 9.453 kunnen factureren aan de Leidse universiteit.
- Wilhelmina E. Jansenfond: een projectsubsidie van tweemaal € 5.000 voor de Oktober Lezingen van 2019 en 2020.
- De stichting Slavica uit Groningen die een batig saldo van € 1.561 na haar liquidatie aan RaamopRusland heeft geschonken.
- Donateurs: giften van € 10 tot € 150 die per saldo optelden tot € 7.511 per ultimo 2020.

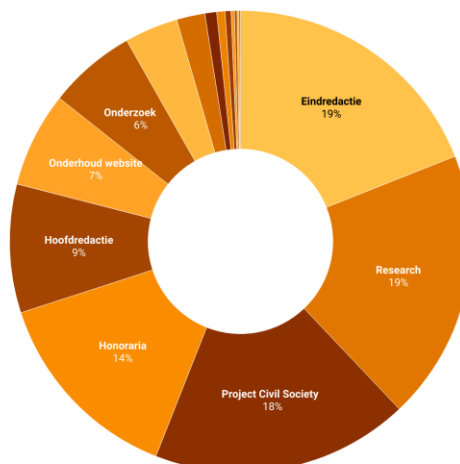
Inkomsten 2020

Donaties Subsidie Oktober Lezing Reserve project Civil Society
Reserve Rusland Bulletin Other

Uitgaven 2020

Eindredactie Research Project Civil Society Honoraria Hoofredactie
Onderhoud website Onderzoek Omzetbelasting Sprekers Vertalingen
Reiskosten binnenland Bestuur Hosting Extern advies Kantoorkosten
Beeld

b) Resultaat 2020.

De kosten van onze werkzaamheden zijn in 2020 stabiel gebleven. De stichting RaamopRusland heeft in het kalenderjaar bijna € 114.015 uitgegeven (inclusief € 4.275 btw) . Deze uitgaven zijn gedekt door directe inkomsten en een onttrekking aan de reserves. (zie ook 6a). Per saldo is het resultaat over 2020 daardoor uitgekomen op nul.

Het grootste deel van de uitgaven is bestemd geweest voor inhoudelijke bijdragen (ca. 62% voor redactie en artikelen van veelal buitenlandse freelance auteurs) en projecten/eigen onderzoek (ca. 24%). In 2020 is ook de website vernieuwd, waardoor de kosten voor vormgeving en onderhoud hoger uitkwamen dan in andere jaren (ca. 7%). De organisatiekosten en andere overhead bedragen slechts 2%.

7. TOEKOMSTPERSPECTIEF.

Zoals reeds gememoreerd in de inleiding van dit jaarverslag maakt RaamopRusland deel uit van een consortium dat in 2021 het nieuwe *Kennisplatform Rusland/Oost-Europa* mag gaan vormgeven. Dit netwerk stond ons in abstracto ook voor ogen toen wij in 2016 begonnen en is volgens ons dan ook een positieve stap op weg naar een betere kennisinfrastructuur in Nederland.

Door onze deelname aan dit consortium onder leiding van Instituut Clingendael zal de rol van RaamopRusland de komende jaren wel enigszins veranderen. We zullen meer aandacht moeten gaan schenken aan concrete beleidsadviezen. Maar dat mag niet ten koste gaan van de primaire opdracht die we ons in 2016 hebben gesteld: het zorgvuldig volgen en analyseren van de ontwikkelingen in Rusland, Oekraïne, Belarus en andere voormalige Sovjetrepublieken. Want zonder zo'n focus op de autonome maatschappelijke veranderingen in Oost-Europa zelf worden de analyses al snel Hollandocentrisch en komt ook het Nederlandse beleid in het luchtledige te hangen.

8. TOT SLOT.

In september 2021 kiezen de Russen een nieuwe Staatsdoema. Over een kleine drie jaar mogen ze vervolgens ook een nieuwe president kiezen. De kans is groot dat de machtsverhoudingen in het parlement niet wezenlijk veranderen. Mocht dat inderdaad zo zijn, dan ligt het ook voor de hand dat president Poetin zich in 2024 kandideert voor een vijfde termijn.

Maar dat wil niet zeggen dat Rusland stilstaand water is. Langzaam voltrekt zich er een wisseling van de wacht met een generatie, die de Sovjetmacht alleen van horen zeggen kent en zelfs het 'wild kapitalistische' decennium van voor het eerste presidentschap van Poetin in 2000 niet heeft meegemaakt. Het is deze veranderende samenleving die zich, net als de rest van de wereld, na de corona-pandemie weer zal moeten oprichten. Hoe dat gaat gebeuren, is moeilijk te voorspellen. Europa en Nederland zullen zich op deze onvoorspelbaarheden moeten voorbereiden. Dat vereist meer kennis en een open blik. RaamopRusland wil daaraan bijdragen.

Bestuur en medewerkers van RaamopRusland
Amsterdam/Leiden, 13 april 2021.

